

ZAVIČAJ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historiju

Broj 46, godina XXIII
novembar, 2018. [str. 97-101]

© Monos 2018

Oni ne zaboravljaju – neki detalji i impresije sa dodjele visokog priznanja “Pravednici među jednakima” obitelji Prohić u Gračanici

Rejhan Prohić

Priznanje “Pravednici među narodima” je najviše izraelsko državno priznanje, odnosno najveće svjetsko priznanje Jevrejske zajednice drugim narodima koji su spašavali Jevreje tokom Holokausta, rizikujući i vlastite živote. Ovo visoko priznanje posthumno je dodijeljeno Avdi, Esmi, Sabriji i Safeti Prohić iz Gračanice, koji su 1943. godine ispred ustaša spasili jevrejsku djevojčicu Nadu Kolman. U članku se govori o tome kako je protekla ceremonija dodjele tog visokog priznanja, koja je organizovana 29. 5. 2018. u svečanoj Sali Jevrejske općine u Sarajevu. Priznanje je u ime obitelji Prohić primio autor ovog članka.

Ključne riječi: Yad Vashen, Židovi, Holokaust, Gračanica, Prohići, Nada Kolman

Kroz vijekove koji su iza nas i koji su pred nama ljudi su bili i bit će i dobri i loši. To je u nama samima i protiv toga ne možemo. Oni koji u životu dožive nešto loše ne zaboravljaju dvje stvari, prva je ta ko im je učinio nešto nažao i druga ko im je pomogao u takvim trenutcima. U jednoj od dvije svjetske klaonice 20. stoljeća židovski narod je doživio holokaust ili organizirani i sistematski genocid u kojem je ubijeno oko 6 miliona evropskih Jevreja za vrijeme nacional-socijalizma u Njemačkoj. To je jedna trećina od ukupnog broja tog stanovništva

ZAVIČAJ

u svijetu prije Drugog svjetskog rata. Nakon holokausta, demografska slika u Europi se bitno promijenila, pogotovo u Istočnoj i Srednjoj Europi, gdje su židovske zajednice prestale postojati. Njihovi krvnici su bili dobro poznati, ali ih nije bilo lahko pronaći i privesti pravdi.

Oni koji su u mračnim danima holokausta pokušali pomoći svojim prijateljima, poznanicima pa i potpunim strancima, židovima, riskirajući svoj život i živote svoje obitelji većinom su bili manje poznati. Nakon Drugog svjetskog rata židovski narod je odlučio da otkriva, privodi pravdi i sudi svojim krvnicima koji su bili sakriveni svuda po svijetu, ali i da se oduži svojim spasiteljima. Za krvnike je postojala jedna i jedina noćna mora pod imenom Simon Wiesenthal, dok je YadVashen decenijama svuda po svijetu tražio spasitelje židovskog naroda za vrijeme holokausta dodjeljujući im, u znak trajne zahvalnosti, najveće međunarodno priznanje "Pravednici među narodima".

Ovo je jedna takva priča.

...

Sticajem raznih okolnosti, 2002. godine, započinje jedna potraga koja je po svim mogućim parametrima bila osuđena na neuspjeh. Cilj je bio da se pronađe Židovka, Nada, koju je kao malu djevojčicu od sigurne smrti za vrijeme Drugog svjetskog rata spasila obitelj Prohić iz Gračanice. Potraga je

trajala skoro 12 godina. Uspješno je okončana 27. 01. 2014. godine, kada je uspostavljen prvi kontakt između Nade i spomenute obitelji. Bilo je veoma zahtjevno dokazati zloge i pobude dvanaestogodišnje potrage za tom malom djevojčicom, odnosno odraslom Židovkom, za koju se nije znalo da li je uopće živa. Ipak je prošlo 7 decenija i što se s tim sad želi? Živjela je sa svojom obitelji u dalekoj Australiji.

Godinama sam u sebi nosio porodičnu priču, gotovo nestvarnu i pomalo romantičnu legendu o spašavanju male Židovke Nadice, duboko povezanu sa mojim bližim srodnicima. Priča je bila zanimljiva, pomalo misteriozna, intrigantna, bez svog kraja. Nije

Avdo Prohić

Sabrija Prohić

Esmā Prohić

se znalo da li je djevojčica o kojoj je riječ još živa, ima li svoju obitelj, gdje se nalazi...

Odlučio sam da to pokušam razotkriti iz čistog entuzijazma i znatiželje...

Bilo kako bilo iz spomenutog kontakta, 2014. godine, uslijedio je susret, iz susreta je potekla stvarna priča koja je objavljena na stranicama “Gračaničkom glasniku”, 2015. godine. Pošto je iz te priče saznala do tada joj nepoznate ili malo poznate detalje iz svog života, Nada je odlučila da se na primjeren način zahvali obitelji Prohić za sve što su za nju uradili za vrijeme holokausta.

“Pravednik među narodima” je državno odlikovanje Izraela, koje se dodjeljuje pripadnicima drugih naroda koji su spašavali Židove od istrijebljenja tijekom holokausta, riskirajući pri tome vlastite živote. Ovo odlikovanje je najviše izraelsko državno priznanje koje se dodjeljuje nežidovima. Na medalji koju tim povodom dodjeljuje izraelska vlada i Memorijalni muzej Yad Vashem iz Jeruzalema napisano je: «Onaj tko spasi jednog čovjeka, spasio je čitav svijet».

Četvoro članova obitelji Prohić iz Gračanice: Avdo, njegova majka Esmā (Esmehanuma), te Sabrija i Safa Prohić, 29. maja 2018. godine proglašeni su “Pravednicima među narodima”. Na ceremoniji dodjele koja je obavljena u Velikoj sali Jevreske općine u

Sarajevu bili su prisutni, u prvom redu spašena djevojčica Nada Kolman, (sada gospođa zrelijih godina sa imenom Aviva Fox) sa suprugom Louisom, njen polubrat Egon Sonnenschein sa suprugom Miriam i sinom Alanom, koji je za tu prigodu došao iz Izraela.

Bio je to zaista veliki dan za čitavu familiju Prohić. Četiri njena člana, nakon što je proteklo 70 godina, odlikuju se tako visokim međunarodnim priznanjem. Zato su ovoj svečanosti u velikom broju prisustvovali Prohići sa raznih strana (Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Francuska, Sjedinjene Američke Države) kako bi svojim prisustvom uveličali sam čin dodjele priznanja.

Na ceremoniji koja je trajala nekih 60 minuta prisustvali su i brojni visoki gosti iz diplomatije i politike. Među njima bilo je i nekoliko ambasadora: Jakub Skalnik (Češka Republika), Christiane Constanze Hohmann (Njemačka), Edward Ferguson (ambasada Velike Britanije), Anders Hogelberg (Kraljevina Švedska), Andrea Rauber Saxer (Švicarska), Luigijo Pezzuto (Sveta Stolica), Gregorios Iliopoulos (Grčka), Valentin Inzko (Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu) kao i nekolicina osoba iz političkog i kulturnog života Bosne i Hercegovine (Biljana Pušonja – ispred Općine Centar Sarajevo, Mate Zovkić – Svećenički dom Vrhbosanske nad-

Safeta Prohić sa djecom

biskupije, Jovan Divjak – ispred organizacije Obrazovanje građi BiH, Ljubomir Berberović – ispred akademije nauka i umjetnosti, Irfan Neftić – ispred Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, Želimir Lalić – ispred Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, Jusuf Pušina – Predsjedavajući Općinskog vijeća Stari grad Sarajevo, Nihad Krajinović – Predsjedavajući općinskog vijeća Gračanica).

Prvo je na početku ceremonije predsjednik Jevrejske zajednice za Bosnu i Hercegovinu Jakob Finci pozdravio goste i zahvalio im se na odzivu. Potom je Njegova Ekselencija Boaz Rotkin – ambasador države Izrael za Bosnu i Hercegovinu i Albaniju održao govor o samom značenju priznanja i medalje "Pravednici među narodima", nakon čega me je pozvao i uručio mi medalju i diplomu sa imenima četvero gračaničkih pravednika. Imao sam čast da u njihovo ime, kao jedan od potomaka obitelji Prohić, preuzmem ta priznanja iz ruku izraelskog ambasadora. Ne mogu da opišem taj osjećaj. Bio sam pono-

san na svoje pretke, čija su imena ispisana na priznanjima i sretan što mi se ostvarila želja: da pronađem našu malu Nadu i njenu obitelj – živu i zdravu. Iako sa izvjesnom dozom treme, održao sam, čini mi se dobar govor o stradanju roditelja Nade Kolman i njenom spašavanju.

Prema protokolu, nakon moga obraćanja, pri kraju ceremonije o ratnom i poratnom životu preživjelih iz obitelji Sonnenschein i životnom putu "naše Nadice" govorio je Egon Sonnenschein. Njena životna sudbina umnogome je vezana za tu obitelj.

Na kraju ceremonije, za govornicu je izašla Nada Kolmana, glavna junakinja čitave ove priče. Bila je vidno uzbuđena, pa se samo zahvalila obitelji Prohić na humanosti koju su njihovi pretci pokazali za vrijeme holokausta riječima "oni su u doba tame unijeli svjetlo u moj život".

Dodjela ovog visokog priznanja imala je širok odjek, ne samo u BiH, već i u dalekom Sydneyu, gdje posljednjih nekoliko decenija živi "mala Židovka iz Gračanice", sa svojom

obitelji pod imenom Aviva Fox. Doznajući da je u maloj državi Bosni i Hercegovini četvero muslimana proglašeno za pravednike među narodima, spašavajući malu židovsku djevojčicu, tamošnji list “Australian Jewish News”, koji u Australiji izlazi od 1895., na svojoj prvoj strani objavio je vrlo afirmativan članak pod naslovom “Muslim saviours honoured” (Poštovani muslimanski spasitelji), čiji je autor zamjenik glavnog urednika lista Gareth Narunski..

Nakon objavljivanja spomenutog članka, 15. 08. 2018. godine, Sydney Jewish Museum (Jevrejski Muzej u Sydneyu) organizuje posebnu manifestaciju povodom priznanja “pravednici među narodima” dodjeljenog obitelji Prohić za spašavanje Male Nade, kao ugledne članice Jevrejske zajednice Grada Sydneya. O tome je kao i o samom događaju u Sarajevu, 29. 05. 2018., govorio je gospodin Egon Sonnenschein. Na ovoj manifestaciji je i Nada Kolman (“mala židovka iz Gračanice”) po prvi puta u svom životu javno održala govor.

SUMMARY

They don't forget – some details and impressions of the awarding of the “Righteous among Nations” award to the Prohić family from Gračanica

The “Righteous among Nations” award is the highest Israeli state Award. It's the highest award in the world granted by the Jewish community to people of other nationalities that saved Jews during the Holocaust risking their own lives. This high award was posthumously granted to Avdo, Esma, Sabrija and Safeta Prohić from Gračanica, who saved the little Jewish girl Nada Kolman from the Ustashe in 1943. This article is a report from the ceremony which was organized on the 25th of May 2018 in the ceremonial hall of the Jewish community in Sarajevo. The award was received by the author for the Prohić family.

Keywords: Yad Vashen, Jews, Holocaust, Gračanica, Prohić family, Nada Kolman